Domoljubni radio

Portal domoljubnog radija

Nevidljive rane rata – 8 –

Mario Strinavić · Thursday, August 6th, 2020

Kada govorimo o
PTSP-u tada govorimo o psihičkom
poremećaju, traumi i simptomima koji mogu uključivati flashback, noćne more i jaku anksioznost, kao i nekontrolirane misli o događaju. Sve navedeno ima negativne učinke na mentalno zdravlje hrvatskih branitelja i njihovih obitelji, i nerazumijevanje navedenog znači nerazumijevanje
dalekosežnih posljedica i na cjelokupno društvo.

Vrlo
važan čimbenik koji podrazumijeva
okrivljavanje i neodgovarajuće reakcije društva koje pojačavaju negativan utjecaj na hrvatske branitelje oboljele od PTSP-a je sekundarana viktimizacija..

Mnogi stručnjaci
psihijatrijskih bolnica radili su profesionalno s braniteljima, njihovim obiteljima u poratnom razdoblju do danas te se uvjerili u iskustvo sekundarnog povređivanja kod hrvatskih veterana. Nakon što dožive prvobine traume na bojišnicama hrvatski branitelji s PTSP-om, ali i oni koji nisu primarno manifestirali poremećaje i obolijevanja, ponovno su viktimizirani nerazumijevanjem, neprihvaćanjem i nepriznavanjem žrtvinih patnji od strane uže i šire socijalne sredine, a u nekim segmentima i od strane same države.

Kako bi mi kao pojedinci, a u konačnici i cijelo društvo razumjeli sekundarnu viktimizaciju potrebno je prije svega razumijevati s čim se hrvatski branitelji i njihove obitelji susreću.
Svakom čovjeku pa tako i hrvatskom braniteljuteško je priznati da je obolio i da ima poremećaj. U toj prvoj fazi koja se u osnovi poput sjenke stalno vuče nerado govore o ratnim traumama, odnosno iste potiskuju, misleći kako na taj način mogu prevladati traumatiziranost i vratiti se u stanje kakvi su bili prije početka Domovinskog rata. Nakon što prihvate promjenu u sebi, prouzročenu ratnim djelovanjem zatraži

se i stručna pomoć. Utvrđena dijagnoza PTSP-a, propisani medikamenti, stručni razgovori dovode hrvatskog branitelja do stabilizacije no, to stabilno razdoblje koje daje nadu u bolje sutra svako malo se poljulja reakcijama socijalne sredine, koja ne razumije, koja ih stavlja sve u istu ravan, i za koju braniteljska populacija postaje nepoželjna. Zastrašujuća je to spoznaja za oboljele koja ih dodatno traumatizira. Pretvorbe poduzeća i gubitak radnih mjesta stalna sumnjičenja, zahtjevi za ponovnim dokazivanjem bolesti, borba s birokracijom dodatna su kompresija,
dodatna traumatizacija, ionako psihički iscrpljenih branitelja s PTSP-ijem. Ljudi „pucaju“, pokazuju nezadovoljstvo, raste osjećaj izmanipuliranosti, nevjerica prema društvu i napretku. U vlastitoj nemoći da utječu na promjene, da javnosti pokažu s čim se suočavaju nerijetko se odaju alkoholu, drogama što dovodi do daljnjih posljedica, poput porasta nasilja u obitelji, zanemarivanja iste, ignorancije djece.

Cijeli život satkan je
od paradoksa pa tako i kroz odnos
traumatiziranog hrvatskog branitelja i njegove obitelji. S jedne strane obitelj je od presudne važnosti za oboljele od PTSP- a. Ona je njihov stup, podrška, mjesto gdje nalaze sigurnost, snagu i smisao, i ukoliko podrška izostane hrvatski branitelj gotovo da je osuđen na propast, a o kvalitetnom rješavanju posljedica Domovinskog rata teško je i govoriti. S druge strane zbog psiholoških poremećaja hrvatskog branitelja uvjetovanih,
ne samo ratom već i kontinuiranom stigmom javnosti obitelj je nerijetko izložena prijenosu traumatskih iskustava. Kako bi predočili stanje koje se prenosi s traumatiziranig hrvatskog branitelja na obitelj treba se osvrnuti na obrasce traumatskih iskustava koja mogu
varirati od potpunog izostanka verbalne
komunikacije, odnosno šutnje preko djelomičnog do pretjeranog razotkrivanja podataka o traumatskom iskustvu, što u konačnici dovodi i do verbalnog i fizičkog nasilja u obitelji.
Obiteljsko nasilje još je učestalije kada oboljeli od PTSP imaju i značajke poremećaja zbog
ovisnosti o alkoholu, drogama, što znači
da obiteljsko nasilje kao posljedica PTSP-a ima veći utjecaj na
transgeneracijski prijenos traume od samog PTSP-a. Supruge i majke u obiteljima veterana s PTSP-om često i same razvijaju psihičke smetnje te postaju sve manje funkcionalne, depresivne, sklonije ovisnostima o alkoholu, drogama, lijekovima. Kao i kod samog oboljelog hrvatskog branitelja i kod njih se mogućnost obolijevanja od malignih bolesti povećava.
Ta takozvana sekundarna traumatitziranost utječe i na njihovu djecu koja češće obolijevaju od različitih
smetnji ponašanja i razvijaju depresivna raspoloženja koja bole jače od od mnogih drugih
tjelesnih bolesti. Epidemiološka i klinička istraživanja pokazala su da
djeca veterana oboljelih od PTSP-a imaju oko dva puta veći rizik za razvoj psihopatoloških simptoma od djece veterana bez PTSP-a te da se klinički

značajni psihički problemi javljaju u oko 30 posto djece. Obiteljska disfunkcija značajan je prediktor
emocionalnih problema i pokušaja suicida
kod djece hrvatskih veterana s PTSP-om adolescentne dobi. (*Psihijatrijskaka bolnica za djecu i mladež*
i Klinički bolnički centar Zagreb,
Klinika za psihološku medicinu, Zagreb).

U konačnici tada
socijalna sredina vidi samo krajnje rezultate i prema istoj procjenjuju i osuđuju. Kada bi za sve navedeno napravili inverziju na civilnu osobu situacija ne bi bila puno bolja, jer većina nas još uvijek funkcionira na bipolarnom principu crno-bijelo, spoznaje su nam jednodimenzionalne pa tako nerijetko čujemo – dobili su ono što i zaslužuju. To nije ništa drugo nego micanje određenih pojava od sebe koje bi mogle urušiti
sve te naše iluzje o vlastitoj neranjivosti. Sve te spoznaje su ne samo bolne za hrvatske branitelje, već i vrlo često nerazumljive, u kontekstu njihove istinske žrtve koju su dali za stvaranje neovisne države Hrvatske.

Neosporna je činjenica
da proces sekundarne viktimizacije branitelja oboljelih od PTSP-a dovodi do općeg pogoršanja njihova stanja i razvoja novih patoloških tendencija koje dovode i do trajne promjene osobnosti, s fatalnim ishodima samoubojstava kojiima svjedočimo.

Prije svega, kada
govorimo o sekundarnoj viktimizaciji potrebno je započeti s vrednovanjem uloge hrvatskih branitelja, njihovog doprinosa i žrtve koje su podnijeli i podnose. Ovo nije nije samo pitanje i odgovornost Ministarstva hrvatskih branitelja već i svih nadležnih tijela, svih onih koji imaju utjecaj kroz medijski i javni prostor stvarati realno i pozitivno ozračje koje prije svega podrazumijeva suzdržavanje od iskaza koji pogoršavaju stanje hrvatskih branitelja i udaljuju sve nas od razumijevanja problema. U konačnici, to je pitanje i odgovornost svih nas .

Možda pojedinac, grupa pa i veći dio društva ne može shvatiti što je jedan hrvatski branitelj proživio tijekom Domovinskog
rata, što proživljava u sindromu posttraumatskog poremećaja, ali ta činjenica ne olakašava stanje u kojemu se
traumatizirani čovjek nalazi. On se u sudaru s predrasudama osjeća odbačen, neshvaćen i svaki takav
susret vraća ga na početak. Utočište ponovno nalazi među svojim suborcima,

liječnicima s kojima nalazi zajednički jezik i u koje ima povjerenje, s čime, zapravo započinje začarani krug iz kojeg se teško izlazi.

Ako se kojim slučajem dogodi da hrvatski branitelj počini neki tragični događaj tada se stigma pojačava, čemu nesumnjivo doprinose mediji, ne ulazeći u uzroke i stavljajuči sve pod „kapu hrvatskog branitelja“ oboljelog od PTSP-a, što nerijetko odudara od istine. Unatoč apelima Ministarstva hrvatskih branitelja da ne koriste a priori i neosnovano status hrvatskog branitelja prilikom izvještavanja o kriznim situacijama, o ubojstvima i samoubojstvima te o svim drugim tragičnim pričama, stvari se ne mjenjaju.

Statistički pokazatelji pa i kada nisu egzaktni i precizni uvijek su najbolji pokazatelj težine situacije. Prema podacima Ministarstva branitelja u evidenciji se nalazi 508.325 hrvatskih branitelja. Danas je živih njih 438.437. U Domovinskom ratu poginulo ih je 8394, a nestalo 438. Od početka Domovinskog rata umrlo je više od 61.000 branitelja. Prosječna životna dob hrvatskih branitelja je 54,3 godine. Čak 56.994 branitelja su invalidi Domovinskog rata. Analiza smrtnosti u 2018. godini pokazuje kako je od 3899 umrlih 74 posto njih bilo mlađe od 70 godina starosti. Među njima je i 640 hrvatskih ratnih vojnih invalida. od kojih je suicid počinilo njih tri posto. U razdoblju od 1996. godine do 2018. godine samoubojstvo je, prema evidenciji Ministarstva unutarnjih poslova počinilo 2828 hrvatskih branitelja, a u 2019. godini (zaključno s 30.9.) samoubojstvo je počinilo 85 hrvatskih branitelja.
Kada bi raščlanjivali po godinama broj umrlih podaci bi za neke godine, poput 2016., kada je uprvačetiri mjeseca umiralo prosječno dnevno10 hrvatskih branitelja (1085)bili još zastrašujući.

Ovo su šokantni pokazatelji kojima se i započela serija tekstova kako bi se shvatila sva težina situacije, jer brojke su neumoljive i pokazuju kako nešto nije u redu i kako u konačnici prestaje biti važno doživljava li se situacija u društvu subjektivno li objektivno. Umiranja zbog raznih bolesti u kojima prednjači rak, samoubojstva nastaju kao posljedica Posttraumatskog stresnog poremećaja (PTSP) na koji se kasnije nadovezuju gotovo na dnevnoj bazi svjedočenja koja su za hrvatske branitelje neprihvatljiva, i koja u konačnici postavljaju pitanja bez odgovora – jesam li se zato borio/la, jesam li želio ovakvu zemlju, koga je zapravo briga što znači svakodnevno si

postavljati i životno i filozofsko pa čak i metafizičko pitanje o smislu. Koga je zapravo briga što znači frustra-uzalud. Koga je briga što se svakodnevno loviš kako se tvoje mentalno stanje kreće od ljutnje, nevjerice, nemoći, straha do neke letargije, ravnodušnosti i praznine. Što zastaješ bez jasne vizije što bi to trebalo napraviti, izreći, bez onog famoznog stanja stalne budnosti i moralne kategorije samopoštovanja i zauzimanja za svoja prava, bez individualne svijesti o vlastitoj posebnosti. Bio bi epigraf čitave filozofije koja se preselila u nepoznat prostor nabijen nadom i strahom.

Ono na što kontinuirano treba podsjećati, kako bi se anulirale teze koje se sustavno nameću hrvatskoj javnosti je da su hrvatski branitelji privilegirani i kao takvi teret hrvatskog društva, što je ne samo netočno, nepravedno već i bolno za braniteljsku populaciju koja je specifična po mnogim parametrima. Jedan od problema ili pokazatelja navedenog je i nezaposlenost s kom se hrvatski branitelji susreću u posljednjih deset godina. Statistika nezaposlenih branitelja ne razlikuje se bitno od prosjeka nacije, međutim ako navedeno dovedemo u korelaciju s godinama, braniteljska populacija je ugoženija, odnosno sama nezaposlenost pogađa je više od ostalih društvenih skupina. Naime, najveći udio hrvatskih branitelja je u dobi između 40 i 54 godine (60,7%) te je udio branitelja sa završenim višim i visokim stupnjem obrazovanjem niži u odnosu na ukupno stanovništvo. Nezaposlenost dovodi do siromaštava, a siromaštvo do fenomena socijalne isključenosti. Posljedica isključenosti iz jednoga područja često znači isključenost i iz drugih područja, što dovodi do takozvane spirale nesigurnosti te je potrebno što prije pristupiti procesu socijalnog uključivanja kako bi braniteljska populacija, posebno oboljeli od PTSP-a bili uključeni u društveni i gospodarski život. A uključivanje u gospodarski i društveni život znači i uživanje u životnom standardu koje se smatra zadovoljavajućim.

Htjeli mi ili ne priznati sve je u životu uzrok i posljedica. Neraskidiva je to spona jer svako djelo, svaka riječ, svaka misao isprepliče se u toj famoznoj igri uzroka i posljedica, u kojoj nitko nije oslobođen tog djelovanja pa tako ni naši hrvatski branitelji. Naravno, nije uvijek moguće u životu predvidjeti sve posljedice jer kad bi se prije svakog našeg čina upustili u predviđanje svih njegovih posljedica, ozbiljno promislili o njima ne bi se uopće pomakli s mjesta gdje nas je zatekla ona prva zamisao. Drugim riječima da se odlaskom u Domovinski rat razmišljalo o posljedicama, i svemu onom s čim su se hrvatski branitelji suočavali tijekom rata i poslije rata pitanje je, bi li zemlja bila obranjena od velikosprske agresije. Išlo se srcem, osjećajem, obvezom da se obrani vlastita zemlja. Potrebno je razumijevati da sadašnje posljedice kojima svjedočimo postaju uzroci budućim posljedicama. Posljedice su itekako vidljive

i konkretne i zato svako žmirenje nad uzrocima ne nalazi svoje mjesto i opravdanje. Jedno društvo dužno je razmišljati o posljedicama, jer dobri i loši učinci i riječi i djela protežu se, vjerojatno jednoliko i ravnomjerno daleko u budućnost, čak i u onu beskonačnu kad nas više neće biti da se sami uvjerimo.
Možda ne možemo shvatiti što je jedan hrvatski branitelj proživio, ali treba razumjeti posljedice i zamisliti se.

Potrebno je što prije osvijestiti javnost da traumtizirani branitelj treba razumijevanje i prihvaćanje, da je stigma zadnje što mu treba, da treba istinu, pravdu i pravednost kako bi lakše izašao iz tog psihčkog stanja. Koliko god se ponavljanje činilo zamornim, potrebno je stalno ponavljati o važnosti istog, jer „ponavljanje je majka znanja“, ponavljanje u psihologiji stvara ustaljene i uobičajene reakcije, potrebnu naviku koja određuje, ne samo običaje i svakodnevnu praksu jednoga naroda već i temeljni način njegova života, odnosno sustav vrijednosti. U cijelom tom procesu transformacije negativnih obrazaca ponašanja koji se manifestiraju prema hrvatskim braniteljima oboljelima od PTSP-a, neophodno je ponavljanje kako bismo utjecali na podsvijest koja upravlja našim ponašanjem i načinom razmišljanja, i u kojoj se nalaze sve naše navike koje se mogu i moraju mjenjati.

Mediji su ti koji bi također trebali biti svjesni važnosti svoje uloge i utjecaja na javnost, i koji bi trebali razmišljati na koji način prenijeti informacije, jer način na koji komuniciramo neku poruku oblikuje stavove drugih. Stoga je, itekako važno voditi računa o riječima i izrazima koji se koriste kako bi djelovali u smjeru smanjenja straha i osude drugih te istovremeno povećanju odgovornosti svakog pojedinca za zajednicu. To znači, prije svega plasiranje točnih informacija i odustajanje od bombastičnih i pikantnih naslova.

Napori Ministarstva hrvatskih branitelja, stručnjaka koji na nacionalnoj, regionalnoj, županijskoj razini pružaju psihološku pomoć hrvatskim braniteljima i njihovim obiteljima nisu dovoljni, ukoliko se ne senzibilizira i javnost, ne samo o problemu s kojima se sučava oboljeli hrvatski branitelj i njegova obitelj već i o problemu koji ostavlja posljedice na funkcioniranje cjelokupnog društva.

Ako prisutnom PTSP-u
dodamo i činjenični transgeneracijski prenos traume na drugu ili treću
generaciju djece i njihovih potomaka, što potvrđuje i povijest naroda i nacija
te medicinska
istraživanja koja su pokazala kako genetske promjene nastupaju kod osoba koje
su izložene traumi i imaju posttraumatski stresni poremećaj, tada je i više
nego razvidna važnost pristupa problemu te edukaciji javnosti kao temeljnom
uvjetu postojanja i opstanka ljudske zajednice. Procesom edukacije, kroz
prenošenje iskustva, znanja, društvenih. normi i vrijednosti kao stečevinu
ljudske kulture i civilizacije utjecalo bi se na ublažavanje stigmatizacije,
bržeg i učinkovitijeg rješavanja
problema nezaposlenosti, stambenog zbrinjavanja, još učinkovitijeg liječenja,
što će zasigurno dovesti do smanjenja daljnje traumatiziranosti koja dovodi do
suicida, povećanog broja oboljelih od malignih bolesti, disfunkcionalnosti
obitelji, a sve kako bi se djelovalo u
smjeru povećanja odgovornosti svakog pojedinca za razumijevanje hrvatskih
branitelja oboljelih od PTSP-a, i u konačnici za samu zajednicu

Branitelji su uz visoku cijenu stvorili neovisnu
državu Hrvatsku i kao takvi, ne samo da
zaslužuju poštovanje već su i dio društva vrlo važan za stabilnost i prosperitet države.
Hrvatska za koju se se branitelji borili je
Hrvatska, koja ne samo racionalno rasuđuje već vodi i brigu za pravednu i pravičnu
zemlju koja svima
jamči ista prava, među kojima je pravo na život i zdravlje, pravo na
dostojanstvo, ugled i čast. U tom kontekstu treba spomenuti i Ustav RH kao temeljni
pravni akt države koji
ističe ulogu hrvatskih branitelja i njihov doprinos pobjedi u pravednom,
legitimnom, obrambenom i oslobodilačkom Domovinskom ratu (1991-1995) te
određuje da država posvećuje posebnu skrb u zaštiti hrvatskih branitelja.

Autor: **Mario Strinavić**

This entry was posted on Thursday, August 6th, 2020 at 2:56 am and is filed under Branitelji, Nekategorizirano You can follow any responses to this entry through the Comments (RSS) feed. Responses are currently closed, but you can trackback from your own site.